

"Dün Bugün İstanbul": Kente Dair Bir Durum Tespiti

Ne zaman "İstanbul çok değişti" diyecek olsam, bu şehrin sandığımdan da çok değişip yozlaştığına şahit oluyorum ve susuyorum. Sanki tüm şehirler ve İstanbul giderek "bina, yol ve kaos"tan ibaret oluyor. Üzerine bir de yıllarca yapılan uyarılara kulak asılmaması sonucu karşı karşıya kaldığımız iklim krizi de eklenince kabuslar gerçeğe evriliyor. Müsilaj, nüfus yoğunluğu, yeşil alanların bir bir yok edilmesi ve daha birçok nedenden ötürü artık pek çoğumuz İstanbul'da kendimizi evimizdeymiş gibi hissedemiyoruz... Yazıya biraz karanlık giriş yaptım, farkındayım. Lafı uzatmaktan da hoşlanmıyorum ve kafamda bu soruların yanklanmasına sebep olan bir sergiden bahsetmek istiyorum sizlere; "Dün Bugün İstanbul". 3 Eylül'de başlayan ve 22 sanatçının işlerinin yer aldığı, adından da belli olduğu gibi İstanbul'u merkezine alan bu karma sergi, 28 Kasım tarihine dek Sakıp Sabancı Müzesi'nde ziyaret edilebiliyor.

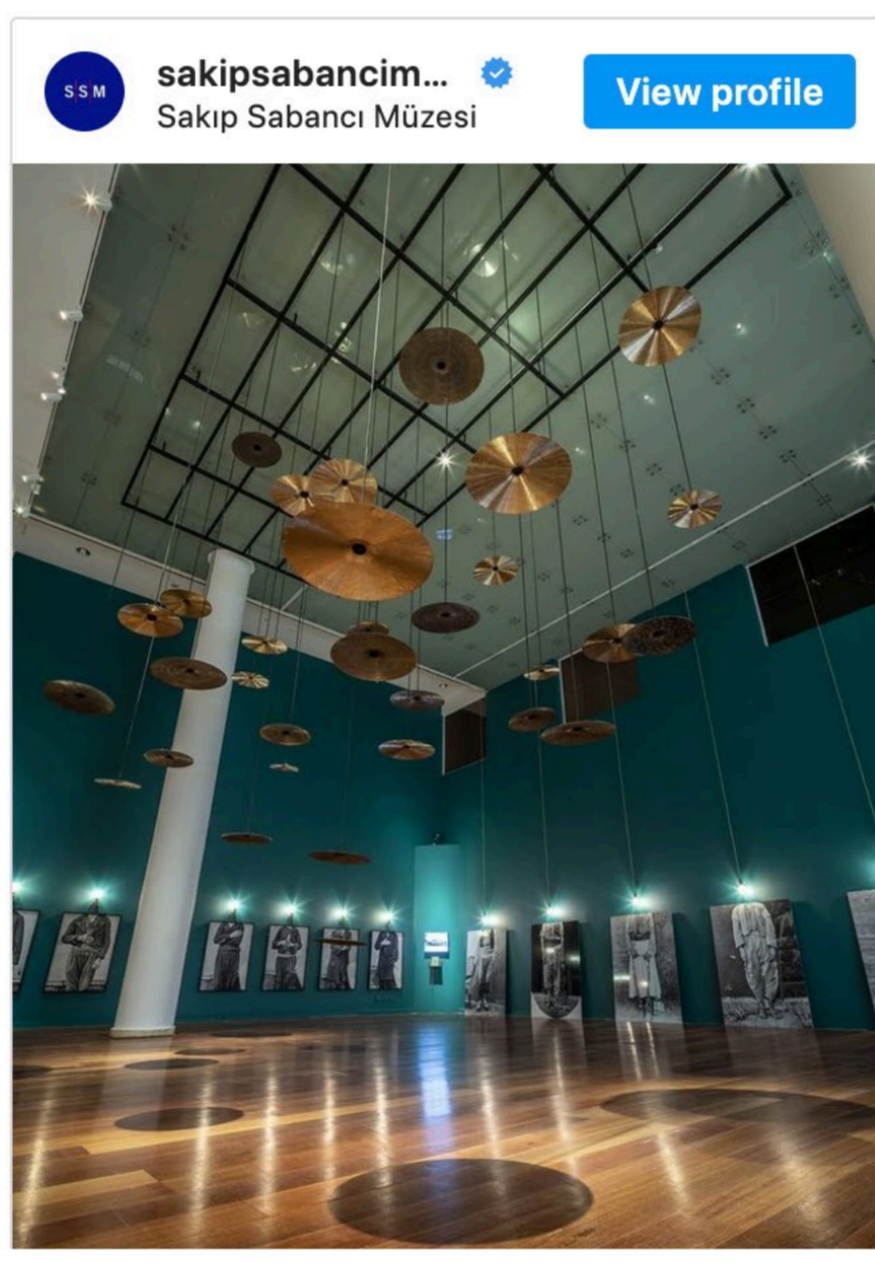
Vasita, Ege Kanar | Fotoğraf: İrem Çakır

"Dün Bugün İstanbul"

Mimar, öğretim görevlisi ve sanatçı Murat Germen'in çağrısıyla buluşan ve yolu Sabancı Üniversitesi Görsel Sanatlar ve Görsel İletişim Tasarımı programından geçen 22 sanatçı, İstanbul'un dünü ve bugünü izleyiciye göstermek üzere bir araya geliyor. Sanatçılar, görmek istemediğimiz ya da gözümüzden kaçan İstanbul'a dair yaptıkları durum tespitiyle alışılmışın dışında bir şehir manzarasını gözler önüne seriyor. "Dün, Bugün, İstanbul", yağlıboya resim, çizim, enstalasyon, fotoğraf, video, serigrafik baskıdan oluşan disiplinlerarası bir seçkiden oluşuyor.

Şimdi sizlere sergiyi gezdikten sonra aklımda yer edinen ve sergi sonrasında kafamın içerisinde benimle birkaç gün geçiren dört işten ve bana hissettirdiklerinden bahsetmek istiyorum.

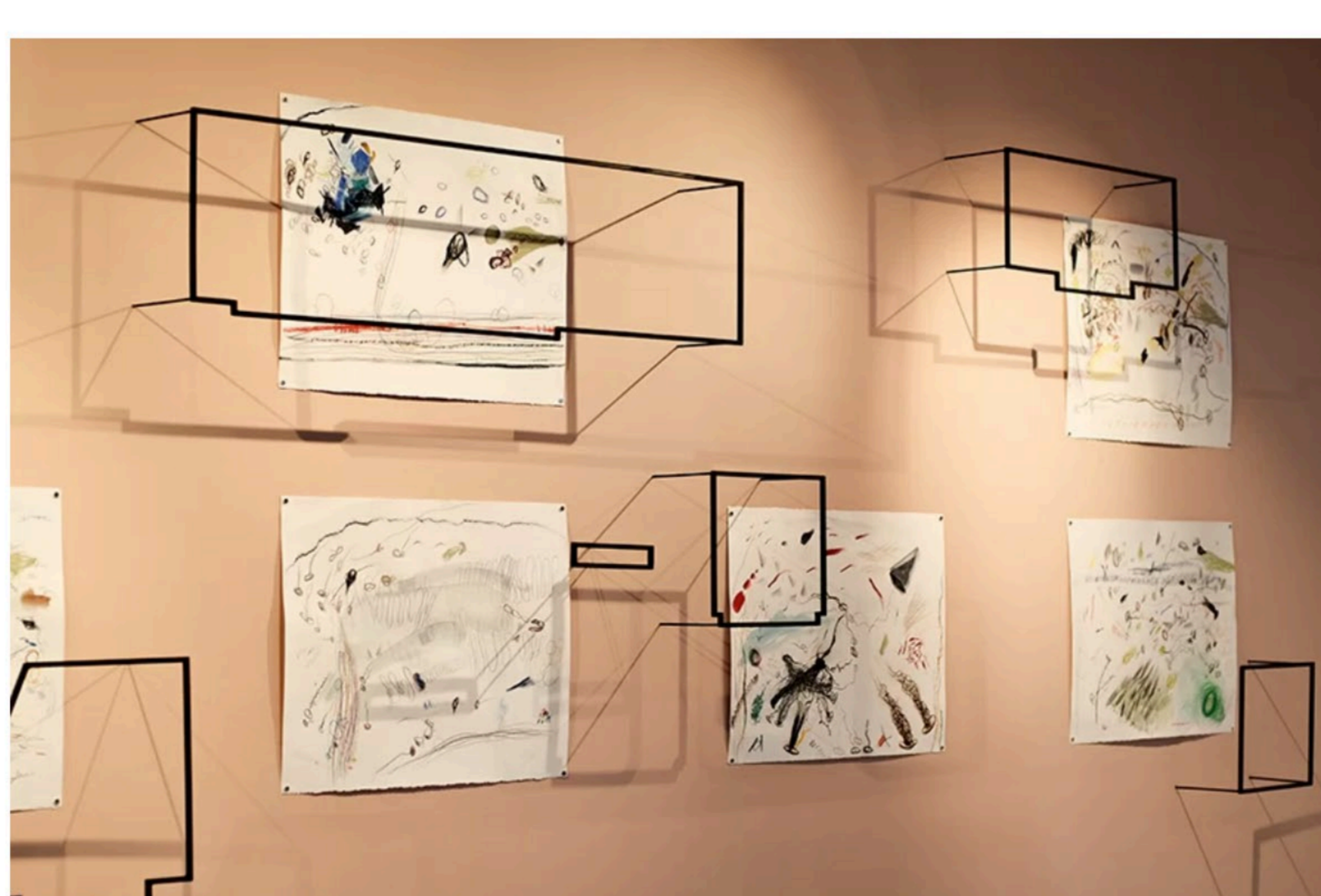
İlk olarak Ege Kanar'ın "Vasita" adlı işiyle başlayalım. Müzik enstrümanları arasında olmazsa olmazlardan biri olan zillerin İstanbul'daki keşfi, 17. yüzyılda bu şehirde yaşamış Ermeni metal ustası I. Avedis'e kadar uzanıyor. 1618'de, geliştirdiği bir bronz alaşımından ilk zillerini üreten Avedis, II. Osman tarafından kendisine takılan "Zilciyan" lakabıyla Yeniçeri ordusu için zil yapmakla görevlendiriliyor. İstanbul'da böylelikle başlayan zil üretimi, siyasi, ticari, endüstriyel ve kültürel dönüşümlerin şekillendiği bir süreçte Avrupa ve ABD'yi de kapsayacak şekilde genişliyor. Avedis'in aktarım yoluyla kuşaklar boyu bir sır olarak saklanan reçetesi, bugün kentte belli başlı markalar tarafından geleneksel yöntemler kullanılarak üretilmekte olan zillerin de özünü oluşturuyor.

Ve tam anlamıyla izlerken tüylerimi diken diken eden bir diğer çalışmaya; Cemre Yeşil Gönenli'nin fotoğraf kitabının ilk sergisi olan "Hayal & Hakikat"e geçelim. Cemre Yeşil Gönenli, sanatçı kitabı "Hayal & Hakikat: A Handbook of Forgiveness and A Handbook of Punishment" projesine, 2020 yılında başlıyor. Sanatçının bu kitaptan yola çıkarak oluşturduğu enstalasyon, hem fotoğrafa hem de polisiye romanlara merakı ile bilinen II. Abdülhamid'in albümlerinden alınmış mahkûm fotoğraflarına odaklanıyor. Tahta çıkışının 25. yılında af ilan etmeyi planlayan II. Abdülhamid, bir polisiye romanda okuduğu ve bilimsellikten uzak bir anlayışla "başparmağın ilk boğumu işaret parmağının ilk boğumundan daha uzunsu canı, katil olmaya meyilli olur" bilgisiyle, cinayet mahkûmlarının elleri görünecek şekilde fotoğraflarının çekilmesini emrediyor.

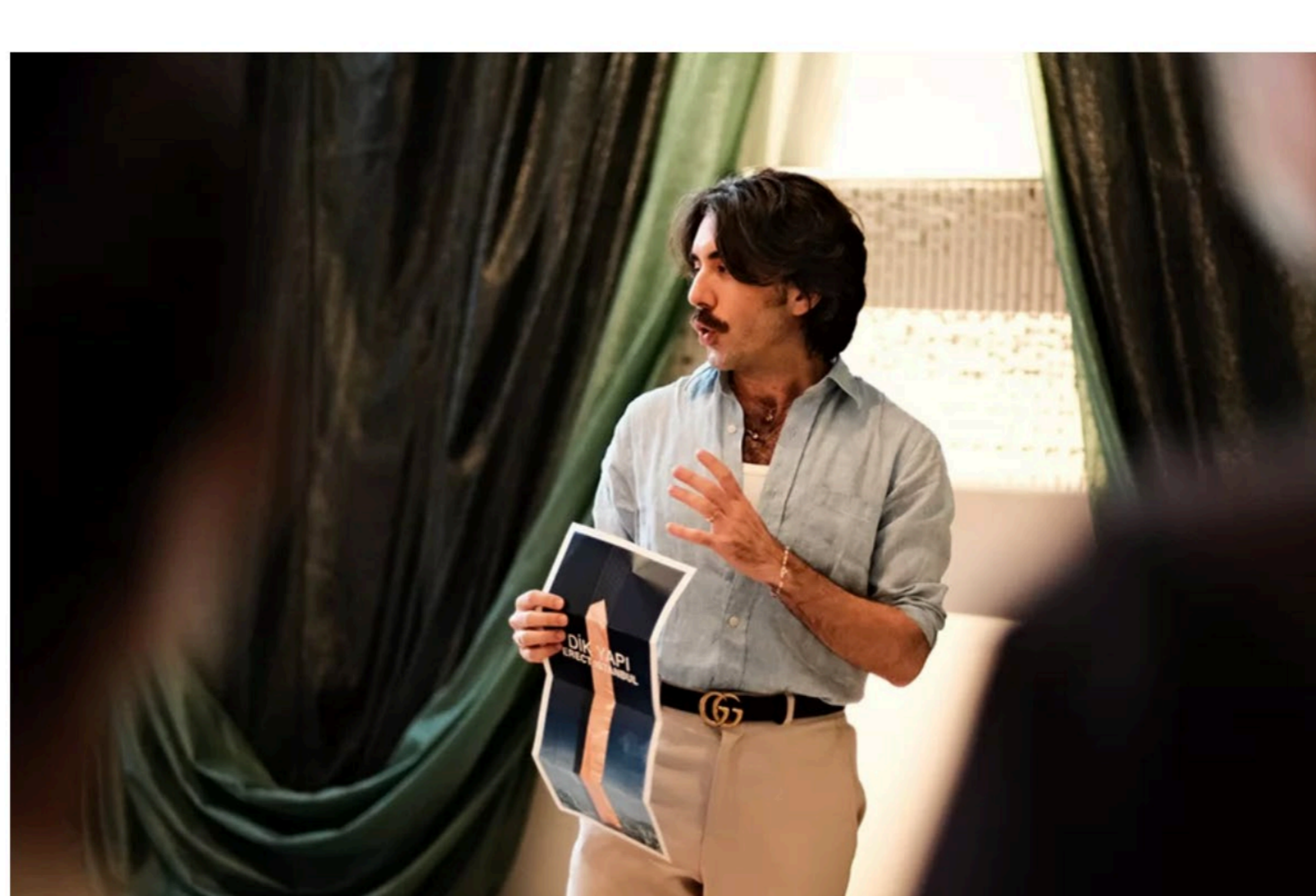

Enstalasyonun ilk duvarında bulunan "Hayal" bölümünde affedilmeyi bekleyen mahkûmların ellerinin, ikinci duvar olan "Hakikat"te ise, müebbet ceza almış, bu af ile ilgili olmayan prangalı mahkûmların fotoğrafları yer alıyor. Cemre, mahkûmların kafalarını kadrâj dışında bırakarak, onları kayıtlara yeniden birer suçlu olarak geçirmek yerine kurtarmayı, affetmeyi ve onlara hayatta ikinci bir şans vermeyi amaçlıyor. Öte yandan baskıcı uygulamaların ve keyfi tutuklamaların yaşandığı geçmiş ve bugün arasında bir köprü kurarak ceza ve af kavramları üzerine hem kişisel hem de toplumsal düzeyde sorular sormayı hedefliyor, tabii ki ampul detayını da unutmuyarak...

yansıma kompozisyonları, Neslihan Koyuncu Bali | Fotoğraf: İrem Çakır

İstanbul'u İstanbul yapan balkonlara ve Neslihan Koyuncu Bali'nin "yansıma kompozisyonları"na geçelim şimdi de. 19. yüzyıl başlarında Levanten mimarların tasarladığı yapılarda görülmeye başlayan balkonlar, söz konusu dönemde toplumsal hayatta yaşanan açılımlara göz kırıyor. Acıbadem, Kuzguncuk, Tepebaşı, Yeşilköy, Gümüşsuyu, Şile ve Moda'dan balkon ses/deneyimlerinin çıktıklarını yansıtan kompozisyonlar ile sergi mekânına kurulmuş kör bir balkondaki ses çalışmaları, balkonların tarihi ve günümüzdeki iz düşümlerini dile getiriyor.

Dik Yapı, Sinan Tuncay | Fotoğraf: İrem Çakır

Son olarak da Sinan Tuncay, "Dik Yapı" adlı çalışmasında günümüz inşaat sektörü üzerinden; kentsel dönüşüm ve toplumsal tahribata dair izlenimlerini izleyiciye aktarıyor. Ayrıca konut, kültür-ticaret ve ibadet alanları içeren "Dik Yapı Yaşam Kompleksi" adlı yapı, inşaat şirketinin ağzından kaleme alınan bir emlak broşürüyle -yukarıdaki fotoğrafta da görülebildiği üzere- potansiyel yatırımcılara sunuluyor.

22 işin tamamını sizlere aktarmak isterdim ama sergiyi fiziksel olarak deneyimlemenizin çok daha efektif olacağını düşünüyorum. Ayrıca "Dün Bugün İstanbul" sergisinin, görme ve işitme engelli bireyler için erişilebilir bir içerikle hazırlandığını da belirtmek istiyorum. Serginin, 28 Kasım'a dek, ücretsiz olarak ziyaret edilebildiğini de ekleyerek yazıma son veriyorum, umarım bir gün kendimizi evimizde hissedebiliriz...